

Серпухов М. Ю.

*к.е.н., доцент, кафедри міжнародної економіки та менеджменту
ЗЕД, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(Україна)*

ІНДИКАТОРИ ВИНИКНЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ПОЧАТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІЙН В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

В сучасному глобалізованому світі поступово відбувається стирання меж між ринками країн, а торгівля все більш набуває рис міжнародної, що підтверджується активним зростанням обсягів торгівлі між країнами в світі. Звісно, що сприяє цьому активний розвиток науково технічного процесу (інтернет, ІТ індустрія, глобалізації тощо). В зв'язку з цим відбувається нівелювання торгівельних меж між країнами, проте в окремих випадках зберігаються штучні торгівельні бар'єри у вигляді використання інструментів прихованого протекціонізму, які значно заважають розвитку торгівлі.

Прихований протекціонізм – це формат нової торгівельної політики країн, які формально підтримуючи парадигму та принципи вільної торгівлі за допомогою методів нетарифного регулювання (технічних бар'єрів, екологічних стандартів, інструментів макроекономічної політики та ін.) впливають на міжнародну торгівлю, обмежуючи доступ на власні ринки та підтримуючи власних виробників на зовнішніх ринках.

Використання інструментів прихованого протекціонізму веде до асиметричних дій інших країн, які зазнають збитків від прихованого протекціонізму, все це трансформується у торгівельну війну між країнами.

Проблемами нетарифного регулювання та прихованого протекціонізму, а також питанням торгівельних війн, займалися такі вчені як: А. Монкрет'єн, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, Э. Хекшер, Б. Олін, Б. Баласса, П. Кругман [1] так і сучасних вчених, серед яких: С. Нетудихата [2], О. Довгаль [3], Митарєва Є. [4], Х. Аршам [5], Л. Баккіні [6], М. Квереші [7], В. Марано [8], Е. Менсфілд [9], К. Мілнер [10] та ін.

Враховуючи існуючий науковий доробок та вклад вчених в дослідження питань торгівельних війн, досі не розглянутим залишається низка питань пов'язаних з ідентифікацією початкових стадій виникнення торгівельних війн та факторів, які на них вказують. Важливість ідентифікації причин виникнення торгівельних війн у вигляді конкретних індикаторів, дозволяє вчасно реагувати урядам країн та бізнес-середовищу на прогнозовані зміни у міжнародній торгівлі.

Ціллю даного дослідження є дослідження та ідентифікація індикаторів виникнення торгівельних війн в міжнародній торгівлі.

Аналізуючи численні торгівельні війни в міжнародній економіці, які виникали в різні часи розвитку суспільства, проаналізовані в роботі [11] вдалось встановити інструменти прихованого протекціонізму, які застосовують країни в ході торгівельної війни.

Грунтуючись на результатах цього аналізу та дослідженнях торгівельних війн, необхідно ідентифікувати індикатори, які виникають при застосуванні інструментів прихованого протекціонізму.

В ході аналізу індикаторів було розглянуто ряд торгівельних війн між країнами, таких як:

1. «Автомобільна» торгівельна війна (учасники Росія, Україна та інші країни). Одним з прикладів використання форм прихованого протекціонізму є створення штучних бар'єрів на шляху до ринків збуту країни з метою підтримки вітчизняних товаровиробників. Так з 1 вересня вступило в дію постанова Російської Федерації (РФ) №870 «Про утилізаційний збір по відношенню колісних транспортних засобів» від 30 серпня 2012 р., якою створюються додаткові бар'єри у доступі на ринок РФ автомобілів з інших країн. Враховуючи позицію РФ по дискримінації українських експортерів автомобілів на російському ринку, Уряд України зробив аналогічні кроки. Запровадивши постановою Кабінету Міністрів України №843 від 03 вересня 2012 року доповнити перелік товарів, які підлягають утилізації: транспортні засоби та кузова для транспортних засобів походженням з РФ.

2. «Сирна та молочна» торгівельна війна (учасники Росія та Україна). У 2012 році Росія запровадила обмеження на імпорт сиру та сирних продуктів з України у зв'язку з наявністю підозри вмісту у складі продукції пальмової олії та невідповідності якісним показникам. На час розслідування, продукція з України на ринок Росії не надходила, що привело до зменшення долі ринку та втрати товарообігу. Через певний час, за результатами розслідування, окремим виробникам сиру з України (які пройшли нову сертифікацію) було дозволено експорт сиру до Росії.

3. Саудівська Аравія (учасники Україна, Китай, Росія та інші експортери арматури) запровадила програму стимулювання імпортозаміщення, та надала державний кредит на суму 153 млн. дол. США для створення підприємства по виробництву сталюї арматури в Khamis Mushait. Подібний інструмент протекціонізму значно скоротив ринкову частку споживання продукції металургійної галузі, яка раніше імпортувалась з України.

4. Індія з 12 травня 2016 року ініціювала антидемпінгове розслідування проти натрій хлору який імпортується з Китаю, Канади та ЕС. На цей час продукція з цих країн в Індію не надходить, що ставить в нерівні умови інших виробників та значно впливає на ринкову та цінову ситуацію з цим продуктом на ринку Індії.

У більшості торгівельних війн та в практиці застосування інструментів прихованого протекціонізму на перших етапах виникають певні обставини, аргументуючи якими, країна вдається до застосування інструментів прихованого протекціонізму або починає торгівельну війну. Цих обставин достатньо багато, тому в рамках дослідження їх називаємо індикаторами, ідентифікувати які є основною метою роботи.

На підставі досліджених торгівельних війн та зокрема на дослідженні вище наведених торгівельних війн, вдалось встановити індикатори, які вказують на виникнення торгівельної війни, що наведені в табл.1.

Табл. 1.

Індикатори виникнення торгівельної війни

Інструмент прихованого протекціонізму	Індикатори
Фіскальні та тарифні бар'єри	Зміна політичного курсу країни та зовнішньої політики, намагання дискримінувати продукцію окремої країни, дефіцит бюджетних коштів, збільшення плану надходжень від мит, звернення місцевих учасників ринку з проханням про захист національних виробників, відповідні дії на застосування аналогічного інструментарію по відношенню до країни.
Технічні бар'єри	Зміна політичного курсу країни та зовнішньої політики, звернення місцевих учасників ринку з проханням про захист національних виробників, підвищення рівня технологічності економіки, запровадження нових стандартів тощо
Експортні субсидії	Запровадження програм по збільшенню експорту, вимоги експортерів про підтримку з боку держави, наявність надлишкових коштів які уряд планує надати бізнесу, політичний курс з експортоорієнтації економіки.
Валютна політика	Монетарна політика спрямована на стимулювання експорту, програми уряду про стимулювання економічного розвитку.
Зовнішня політика	Зміна політичного курсу країни та зовнішньої політики, погіршення політичних стосунків з країною-партнером, намагання вплинути на політичні та економічні процеси в іншій державі, інформаційні компанії спрямовані на дискредитацію імпортерів виробників.
Національна ідея	Активізація патріотичних та націоналістичних рухів та ідей, активна пропаганда місцевих продуктів, інформаційні компанії спрямовані на дискредитацію імпортерів виробників, політика уряду по стимулюванню національної економіки.

Як бачимо з аналізу табл. 1 на кожний інструмент прихованого протекціонізму впливає певні індикатори, які стимулюють застосування даного інструменту та здійснюють вплив на міжнародну торгівлю. В окремих випадках ці інструменти співпадають по видам прихованого протекціонізму і є загальними для них, але в більшості випадків на кожен окремий різновид політики протекціонізму впливає окремий індикатор.

Таким чином, проведена систематизація індикаторів застосування інструментів прихованого протекціонізму дозволяє збільшити якість прогнозування розвитку міжнародної торгівлі та вчасно реагувати на подібні виклики, що дозволить гармонізувати міжнародну торгівлю та передбачити і вчасно вжити заходи з подолання кризових явищ.

Список використаних джерел

1. 1. Хрестоматия по экономической теории / [Сост. Е.Ф. Борисов]. – М. : Юристъ, 2000. – 536 с.
2. Довгаль О. А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки (Питання теорії і методології): Монографія / О. А. Довгаль; Нар. укр. акад. – Х.: Вид-во НУА, 2004. – 320 с.
3. Нетудихата С. Л. Антидемпінгове регулювання в системі зовнішньоекономічних відносин України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / С. Л. Нетудихата. – Київ, 2003. – 16 с.
4. Мытарева Е. А. «Торговая война» как средство нетарифного регулирования международной торговли / Е. А. Мытарева // Вестник Кемеровского государственного университета. – № 1. – 2010 – С. 74-77
5. Arsham H. Modeling tariff to analyze protectionism / H. Arsham // International Journal of Pure and Applied Mathematics. – Volume. 84, Issue 4 – 2013 – P. 389-396.
6. Vaccini L. Preventing protectionism: International institutions and trade policy / L. Vaccini, S.Y. Kim // Review of International Organizations. – Volume 7, Issue 4. – 2012 – P. 369-398
7. Qureshi M.S. Trade and thy neighbor's war / M.S. Qureshi // Journal of Development Economics. – Volume. 105, November – 2013 – P. 178-195
8. Marano V. The Impact of Conflict Types and Location on Trade / V. Marano, A. Cuervo-Cazurra, C. Kwok // International Trade Journal. – Volume. 27, Issue 3 – 2013 – P. 197-224
9. Mansfield E.D. The expansion of preferential trading arrangements International. / E.D. Mansfield, J.C.W. Pevehouse, // Studies Quarterly. – Volume. 57, Issue 3, September – 2013 – P. 592-604
10. Milner C. Declining protection in developing countries: Fact or fiction? / C. Milner // World Economy. – Volume 36, Issue 6. – 2013 – P. 689-700
11. Серпухов М. Ю. Обґрунтування інтересів учасників торгівельних війн в міжнародній економіці /М. Ю. Серпухов // Економіка розвитку. – 2013. – № 3 (67). – С. 55 – 57.